

tähtäimessä

kuinka

venäjä

metsästää

euroopan

sielua

mika aaltola

tammi

tähtäimessä

kuinka

venäjä

metsästää

euroopan

sielua

mika aaltola

tammi

1. painos

© Mika Aaltola ja Tammi 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-9357-8

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

Isälleni Juhani Aaltolalle

SISÄLLYS

ENNEN KAIKKEA: NIMI RIVILLÄ	11
PROLOGI: KAKSI TAPAA KATSOA KARTTAA	14
OSA I: PRELUDI.....	18
1. Mies joka näki sään	18
2. Paluu: imperiumin regressio	20
3. Vanhin ase: ajattelijat veren äärellä	24
 OSA II: LISTA.....	 33
4. Kiova: suunnitelma saa olosuhteet.....	33
5. Dresdenin mies	37
6. Pyhä äiti	42
7. Likaisten operaatioiden ohjekirja	48
8. Lubjankan kortisto	51
9. Valkoinen lista	53
10. Velkakirja.....	59
11. Teloitus taivaalla.....	70
12. Teekuppi.....	73
13. Ovenkahva	75

OSA III: VIESTI ILMAN PALAUTUSOSOITETTA..... 78

14. Hotellihuone Washingtonissa	78
15. Neljätoista kansiota	86
16. Ääni jota kukaan ei kuullut	93
17. Puisto Berliinissä.....	97
18. Mantereen kartta.....	100
19. Autotalli Espanjan auringossa	105

OSA IV: KONE..... 107

20. Tuli pääministerin ovella	107
21. Sabotaasin keikkatalous.....	110
22. Parvi	115
23. Mainemurha.....	118
24. Konehuone	125

OSA V: EUROOPPA VAA'ALLA..... 141

25. Paketti	141
26. Uurna	147
27. Bryssel taipuu	154
28. Valintaympäristö	161

OSA VI: SUOMI..... 166

29. Näkymä pohjoisesta	166
30. Manageeraus	179
31. Kaksi karttaa	193
32. Huone joka jäi	198
33. Lasku.....	211

OSA VII: TAUTI JA IMMUNITEETTI 222

34. Harmaa aika	222
35. Diagnoosi.....	229
36. Suomettumisen häntä.....	243
37. Pyörre laajenee	261
38. Kynnyspeli.....	269
Välipuhe: Thukydideslainen inhorealismi.....	281
39. Nollataso: sää jonka tunnet iholla.....	286
40. Sään valmistajat.....	314
41. Vastaisku	324
42. Kaksi rintamaa	343

EPILOGI:

FULTONISTA BRYSSELIIN 351

Lähteet ja huomautukset..... 357

Tekijän aiemmat teokset.....	357
------------------------------	-----

KIITOKSET 380

TEKIJÄSTÄ..... 381

Tämä kirja perustuu kirjoittajan työhön Euroopan parlamentin demokratiakilpivaliokunnan EPP-koordinaattorina, valiokunnan kuulemisiin, julkisiin lähteisiin ja luottamuksellisiin taustakeskusteluihin. Kaikki tapahtumat ovat todellisia. Yksittäisten ratkaisemattomien kuolemantapausten tekijää kirja ei väitä tietävänsä, ja se osoittaa, mitä ratkaisemattomuus tekee eläville.

Kirjan päätöspisteiden sarjassa (luku 39) piste on hetki, jossa julkisesti dokumentoitu painostus kohtaa julkisesti dokumentoidun lopputuloksen. Tulkinnot ovat kirjoittajan. Tilanne on kirjoitushetken, ja viimeiset tiedot ovat lokakuun alusta 2026.

Suomea koskevassa osassa nimetään ensisijaisesti ne, joiden vastuulla Venäjä-suhde oli. Presidentit ovat kokonaisvastuussa ulkopolitiikan hoidosta, ja myös Venäjä-suhteen manageeraus oli heidän harteillaan. Pääministereistä Lipponen oli tässä hyvin aktiivinen. Marin puolestaan edusti sukupolvea, jota YYA-aika ei rasittanut. Marinilla ei ollut suomettumisen hännän perintöä, ja hän siirsi sivuun Erkki Tuomiojan, joka sitä yritti tyrkyttää. Oman arvioni mukaan hän joutui siivomaan suomettumisen hännän sotkuja, osittain huonosti ja välttäten.

ENNEN KAIKKEA: NIMI RIVILLÄ

Strasbourg. Iltapäivä täysistunnossa. Edessäni on äänestyslaite, jonka kolme näppäintä ovat puolesta, vastaan, tyhjää. Kädessäni on puheenvuoro, jonka olen kirjoittanut itse, ja siinä on pureva lause Venäjästä, niin terävä kuin osaan.

Ja juuri ennen kuin nostan käteni, tapahtuu jotain.

Sekunnin viive. Kyseessä ei ole pelko, ei mitään niin suurta. Vain pieni, kylmä laskutoimitus, joka kulkee mielen läpi lähes huomaamatta, kuin veto huoneessa, jota ei paikanna, mutta jonka tuntee niskassaan: tämä lause tallentuu. Tämä jää muistiin. Tämä on täsmälleen sen lajin virke, josta ansaitaan rivi siinä kirjanpidossa, jota Venäjä pitää.

Rivi. Jossakin moskovalaisessa palvelimessa on tietokanta. Siinä on, minulle on kerrottu enkä voi tarkistaa lukua, neljästä viiteen tuhatta eurooppalaista nimeä. Poliitikkoja, toimittajia, tutkijoita. Ihmisiä, jotka ovat sanoneet Venäjästä sen, mitä minä olen juuri sanomassa. Minulle on kerrottu, että olen rivi siinä tietokannassa, tai oikeammin tietokannoissa. Millä tasolla, sitä en tiedä. Tuskin kukaan tuntee koko listaa ja sen kaikkia tasoja. Se on koko aseiden idea: sinun ei tarvitse tietää oletko listalla, sinun tarvitsee vain tietää, että lista on olemassa ja viritetty. Loput teet itse.

Katson salia. Satoja kollegoja. Tiedän varmuudella, että joillakin näistä kasvoista on rivi jossakin. En tiedä keillä, enkä ovatko he itse siitä tietoisia. Monet eivät tiedä. Ja jokainen meistä, joka on

koskaan äänestänyt pakotteen tai Ukraina-tuen puolesta tai nostanut äänensä, kantaa saman puolittaisen tietoisuuden mukanaan, kun käsi nousee.

Olen nähnyt, mitä tuo epäroinnin sekunti tekee ihmisille. Olen nähnyt kollegan puheenvuoron, joka alkoi terävänä ja päättyi pyöreänä. Olen nähnyt käden, joka epäroii näppäimen yllä. Olen nähnyt lauseen, joka jäi sanomatta, kannan, joka jäi ottamatta, tarkistuksen, joka jäi jättämättä. Täyden hiljaisuuden tai yllätyksellisesti muuttuneen kannan. Mikään näistä ei näy missään tilastossa. Ei ole mittaria puheenvuoroille, joita ei pidetä. Ja juuri se on vastustajan täydellisin voitto. Hänen ei tarvitse tappaa ketään, ei polttaa mitään, ei lähettää yhtäkään uhkausta. Hänen tarvitsee vain saada tuo sekunti kestämään kestoaan pidempään napin jäädessä painamatta tai sanan sanomatta, tarpeeksi monta kertaa, tarpeeksi monella europarlamentaarikolla tai kansallisen tason kansanedustajalla.

Nostan käteni. Äänestän puolesta, sanon lauseeni terävänä, koska olen päättänyt niin. Mutta se sekunti oli olemassa. Se on aina olemassa. Tämä kirja on kirjoitettu sen sekunnin sisältä.

Se on kirjoitettu, koska minä olen yrittänyt ymmärtää, mitä tämä sekuntien epärointi tuottaa. Mistä se tulee. Kuka sen rakentaa, kenelle, ja mihin. Ja mitä tapahtuu maanosalle, jonka jokainen päättäjä on oppinut pitämään pienen tauon ennen kuin sanoo ääneen sen, minkä tietää todeksi ja mitä tässä tilanteessa tulisi tehdä.

Vastaus alkaa kaukaa, kahdesta miehestä, jotka katsoivat samaa karttaa ja lukivat sitä eri tavoin. Mutta se päättyy tähän saliin, tähän näppäimeen, ja siihen kysymykseen, jonka jokainen vapaa ihminen joutuu ennemmin tai myöhemmin kohtaamaan: mitä sinä olet valmis sanomaan rehellisesti ääneen, kun et voi olla varma, kuka kuuntelee, ja mitä se sinulle merkitsee. Lista ei tarvitse nimeäsi. Se tarvitsee sen, että lasket itse, mitä nimesi maksaisi.

Minä olen tehnyt valintani. Tämä kirja kertoo, miksi.

Lisäys, lokakuu 2026

Kun tämä kirja oli jo taitossa, se sekunti tuli kotiin.

Lokakuun ensimmäisenä päivänä eduskunnan puhemies kertoi, että kansanedustajat epäilevät kodeissaan käydyn. Murtojalkia ei ole, eikä mitään ole viety. On vain auki jäänyt ovi ja päälle jääneet valot. En tiedä, kuka niiden takana on, eikä kukaan ole sitä vielä kertonut, ja voi olla, ettei takana ole ketään.

Tiedän vain tämän: kaksisataa ihmistä, joiden työ on sanoa asioita ääneen, katsoo nyt ulko-oveaan ennen kuin avaa sen. Se on sama sekunti kuin Strasbourgin salissa, ja se on nyt Arkadianmäellä. Kirjan viimeinen luku on kirjoitettu tapauksen jälkeen.

Tapaus kuvaa sitä, mistä tässä kirjassa on kyse: kamppailusta Euroopan sielusta. Kirjan nimi kertoo, että juuri se on tähtäimessä. Sielulla en tarkoita mitään salaperäistä vaan avointa yhteiskuntaa, jossa kansanedustaja kulkee kotiin tavallisen lukon taakse ja päättää itse, mitä sanoo. Sota on irronnut kauas rintamalta: droonit Puolassa ja Saksassa, poliitikkojen uhkailu Belgiassa, sabotaa-sit ja tuhopolttoyrietykset. Venäjä kiistää kaiken, mutta vaikutus näkyy puolueissa, jotka antaisivat periksi. Eurooppa perustuu kotirauhalle, vapaalle yhdistymiselle ja kyvyille vastustaa sekä ulkoisia vihollisia että sisäisiä totalitaarisia aatteita. Juuri tätä Moskova ei siedä, koska avoin Eurooppa estää Venäjän laajentumisen. Tekijää tämä ei ratkaise. Sen ratkaisee tutkinta, ja siihen asti tapaus on esimerkki pelon vaikutuksesta, ei näyttö tekijästä.

PROLOGI: KAKSI TAPAA KATSOA KARTTAA

Syyskuun viimeisenä päivänä vuonna 1938 Lontoon Hestonin lentokentällä seisoj väsynyt vanha mies sateessa ja heilutti paperia. Neville Chamberlain oli lentänyt Münchenistä kotiin. Paperissa oli Adolf Hitlerin allekirjoitus. Väkijoukko hurrasi. Downing Streetillä pääministeri luki paperista lauseen ystävyydestä ja lupasi kansalleen rauhaa.

Rauha meidän ajallemme. *Peace for our time.* Neljä sanaa, jotka historian isoin myrsky hajotti yhdessätoista kuukaudessa.

Chamberlain ei ollut tyhmä mies. Hän oli tunnollinen, ahkera ja syvästi vakuuttunut siitä, että järkevät ihmiset voivat aina neuvotella. Hän oli birminghamilainen liikemies, joka uskoi, että jokaisella vaatimuksella on hinta ja jokaisella hinnalla katto. Hän katsoi karttaa ja näki sillä alueita, joista voitiin sopia. Sudeettialue oli kaukana. Tšekkoslovakia oli, hänen omien sanojensa mukaan, kaukainen maa, jonka riidoista britit eivät tienneet mitään.

Samana iltana toinen mies istui työhuoneessaan Chartwellissa ja tiesi, että sota oli juuri tullut lähemmäs. Winston Churchill oli tuolloin poliittinen hylkiö. Oma puolue piti häntä sodanlietsojana, menneen maailman miehenä, juoppona seikkailijana. Hän oli varoittanut Saksan varustautumisesta vuosikausia, ja jokainen varoitus oli tehnyt hänestä yksinäisemmän. Kun Chamberlain heilutti paperiaan, Churchill oli jo kirjeissään muotoillut tuomion, joka on jäänyt elämään vakiintuneena tiivistyksenä: ”Teidän oli valittava häpeän ja sodan välillä. Valitsitte häpeän, ja saatte sodan.”

Kaksi miestä, sama kartta, kaksi tapaa lukea tulevaa pyörrettä. Yksi oli toiveikas sen pysäyttämisestä sovinnolla. Toinen tiesi historiansa paremmin, nousukassuurvallan edessä sopimus on pelon sekainen kannustin sotaan.

Chamberlain luki karttaa kauppiaan silmin. Jokainen myönnytys oli maksu, jonka jälkeen laskun piti olla kuitattu. Churchill luki karttaa saalistajan silmin, koska hän ymmärsi saalistajaa. Hän tiesi, että Hitlerille jokainen myönnytys ei ollut maksu vaan näyte pehmydestä, ruokahalun kiihoke. Näyte siitä, että vastapuoli maksaa ja on valmis maksamaan enemmän. Myönnytys ei sammuttanut nälkää. Se opetti, että nälkä kannattaa.

Münchenin sopimus 1938 oli oppimistapahtuma, ei neuvottelutulos. Diktaattori oppi, että eurooppalainen johtaja taipuu, kun hinta nousee tarpeeksi henkilökohtaiseksi ja sota tarpeeksi kouriintuntuvaksi. Ja eurooppalaiset johtajat oppivat jotakin vielä vaarallisempaa: että taipuminen palkitaan. Hurraavat väkijoukot, helpottuneet pääkirjoitukset, kiitolliset markkinat. Chamberlain palasi Münchenistä suositumpana kuin koskaan. Churchill varoitti ja pysyi marginaaleissa. Mutta hän voitti myönnytyksin synnytetyn sodan montaa tuskallista vuotta myöhemmin.

Ympäristö palkitsi pehmyyttä ja rankaisi lujuutta. Se ei vaatinut keneltäkään pahaa tahtoa. Se vaati vain, että jokainen toimi omien kannustimiensa mukaan. Sellaista ympäristöä kutsutaan tässä kirjassa valintaympäristöksi, ja sen rakentaminen uudelleen, puhtaasti ehdollistavana, digitaalisesti tehostettuna ja henkilökohtaisesti kohdennettuna, on tämän kirjan ja aikakautemme varsinainen aihe.

Sillä juuri nyt, kun kirjoitan tätä kesällä 2026, Euroopassa toimii koneisto, jonka tehtävä on opettaa eurooppalaisille päättäjille sama läksy kuin vuonna 1938. Pehmeys palkitaan. Lujuus maksaa. Koneisto ei heiluta paperia lentokentällä. Se pitää tietokantaa, jonka riveillä on eurooppalaisia: poliitikkoja ja toimittajia, tutkijoita ja yritysjohtajia. Minun kollegoitani, ja minulle kerrotun mukaan myös minä. Kukaan meistä ei tiedä varmasti, millä listalla ja millä tasolla on, ja juuri se on aseensa terä.

Tämä kirja kertoo tuosta listasta, kohdelistasta. Se kertoo, mistä

lista tulee, keitä sillä on, kuka sitä käyttää ja mihin. Se kulkee Lubjankan kellareista lontoolaisen hotellin teepöytään, Salisburyn ovenkahvasta washingtonilaisen hotellihuoneen lattialle, Havannan yökadulta espanjalaisen kerrostalon autotalliin, Telegramin värväyskanavista Brysselin huippukokoussaliin. Jokainen pysäkki on todellinen. Jokaisella on inhimillinen ihminen, jolla haavoittuvuuden lisäksi on tietoa ja valtaa.

Ja koska matka on pitkä, annan lukijalle kartan ennen kuin lähdetään. Ensin luetaan säätä. Kirjan alussa palataan miehiin, jotka näkivät myrskyn ennen muita ja maksoivat näkemisestä, ja kysytään, millaista painetta Moskova on tuottanut Eurooppaan aiemminkin ja miksi sen nimeäminen on aina ollut nimeäjälle kalliimpaa kuin kieltäminen. Sitten mennään aseiden luo. Kirjan toinen kaari laskeutuu sinne, missä lista syntyy, kortistojen, velkojen ja palvelusten kirjanpitoon, ja kysyy, miten tietokannasta tehdään ase, joka ei jätä sormenjälkiä. Kolmas kaari kulkee niiden ihmisten kautta, joista tehtiin viestejä, ja kysyy tämän kirjan surullisimman kysymyksen: mitä ratkaisematon kuolema tekee eläville?

Neljäs kaari avaa koneen, joka kantaa viestit perille, tuhopolttajat ja parvet, keikkatalouden ja mainemurhan, ja kysyy, miksi kone toimii, vaikka se erehtyy usein. Viides kaari punnitsee Eurooppaa tapaus kerrallaan ja kysyy, miksi jokainen yksittäinen myöntyminen näyttää tekohekellään järkevältä. Kuudes kaari kääntyy kotiin. Se lukee omaa maatani samalla menetelmällä kuin muita, ilman poikkeuksia, myös kirjoittajan kohdalla, ja kysyy, mitä maa, joka on elänyt tämän kaiken kerran, muistaa ja mitä se on päättänyt unohtaa.

Seitsemäs kaari lunastaa lupauksen, joka tässä kirjassa on annettu ensimmäisestä sivusta asti. Sille säälle, jonka päättäjät tuntevat iholla ennen kuin kukaan on uhannut ketään, annetaan nimi, ja nimen jälkeen kirjoitetaan resepti. Kartta on nyt annettu, jotta lukija tietää kuljettajan tuntevan reitin. Loput kuljetaan yhdessä.

Matkalla käytän viittä sanaa, jotka kannattaa painaa mieleen. Musta lista on luettelo niistä, joita rangaistaan. Valkoinen kirjanpito on luettelo niistä, joita palkitaan, ja se on samaa asetta:

molemmat opettavat, mitä sanoista seuraa. Kone on koneisto, joka panee listat täytäntöön, tilaajasta urakoitsijaan. Harmaa aika on olotila, jossa ei ole sotaa eikä rauhaa ja jossa kone tekee työtään. Nollataso on se, mitä kone lopulta tuottaa: hetki, jolloin päättäjä pehmentää lauseensa, vaikka kukaan ei ole uhannut häntä. Sanat määritellään tarkemmin siellä, missä niitä ensi kerran tarvitaan, mutta tässä ne ovat rinnakkain, jotta lukija näkee niiden kuuluvan yhteen.

Kartan lisäksi annan lukuohjeen. Moni jakso tässä kirjassa päättyy lyhyeen lauseeseen, ja se on tarkoitus. Kreikkalaiset kutsuivat sellaista nimellä *gnōmē*, ja Thukydideksella sana tarkoittaa sekä harkittua arviota että lujuuutta pitää siitä kiinni. Roomalaiset puhuivat *sententiasta*, ja Tacitus käytti sitä paljastamaan vallan. Aineiston esitän niin tarkasti kuin osaan: julkinen aineisto on tarkistettavissa lähteistä, taustakeskustelut on merkitty kuulluiksi, ja ratkaisemattoman kuoleman tekijää ei nimetä. Päätöslause on minun, ja lukija saa olla siitä eri mieltä.

Kirja erottaa kaksi tapaa nimetä. Tekijän nimeäminen vaatii varmuutta, ja siihen tarvitaan tutkinta ja tuomioistuin, joiden kuuluukin edetä hitaasti. Kuvion nimeäminen vaatii vähemmän: sen, että teot muistuttavat toisiaan. Osoite, jonka ei pitäisi olla tiedossa. Teko, josta kukaan ei loukkaannu. Kohde, joka päättää Venäjää koskevista asioista. Kuvion nimeän, kun julkinen aineisto sen kantaa. Tekijän nimeän vain, kun julkinen aineisto osoittaa hänet. Kuvion nimeämiseen vaadin kaikki kolme yhtä aikaa. Kuvio heikkenee, jos jäljet eroavat tapauksesta toiseen tai jos toinen selitys kattaa saman aineiston paremmin, ja silloin sanon sen. Joka kohdassa lukija näkee, kumpaa luetaan: dokumentoitua, kuviosta pääteltyä vai avointa.

Ja koko matkan ajan kirja kysyy kysymystä, jonka Churchill esitti ensimmäisenä ja johon Eurooppa ei ole vielä kukaan vastannut: mitä tapahtuu demokraattiselle kansanvallalle, kun sen johtajat oppivat pelkäämään ulkoisesti ohjatusti?

OSA I: PRELUDI

1. Mies joka näki sään

Ymmärtääkseen nykyisyyttä on palattava hetkeen, jolloin edellinen rautaesirippu laskeutui, ja mieheen, joka näki sen laskeutuvan ennen muita.

Maaliskuun viides päivä 1946. Fulton, Missouri. Pieni yliopisto-kaupunki preerian laidalla, jonne maailmanhistoria ei ollut koskaan aikaisemmin poikennut. Junassa kohti Fultonia istui kaksi miestä pelaamassa pokeria. He olivat Yhdysvaltain presidentti Harry Truman ja Britannian entinen pääministeri Winston Churchill. Churchill oli hävinnyt vaalit kahdeksan kuukautta aikaisemmin. Kansa, jonka hän oli johtanut voittoon, oli lähettänyt hänet kotiin. Hän oli 71-vuotias, vallasta syrjäytetty, ja hänellä oli taskussaan puhe, jonka hän tiesi vihastuttavan puoli maailmaa.

Westminster Collegen liikuntasalissa hän lausui virkkeen, joka antoi puolelle vuosisadalle nimen. Stettinistä Itämeren rannalta Triesteen Adrianmeren rannalle on mantereen halki laskeutunut rautaesirippu.

Pysähdyn siihen, mitä puheessa oikeasti sanottiin, sillä siitä muistetaan yleensä vain metafora, rautaesirippu. Churchill ei julistanut sotaa eikä edes vihollisuutta. Hän sanoi ihailevansa venäläistä kansaa ja sotateoveriaan marsalkka Stalinia. Hän sanoi ymmärtävänsä Venäjän tarpeen turvata läntiset rajansa. Sitten hän sanoi sen, minkä vuoksi puhe elää: sotavuosien ystäviään tarkkailtuaan hän oli vakuuttunut, etteivät he kunnioita mitään niin paljon kuin

voimaa, eivätkä halveksi mitään niin syvästi kuin heikkoutta, erityisesti sotilaallista heikkoutta itsessään ja muissa.

Se oli meteorologinen havainto. Churchill ei kuvannut Neuvostoliiton aikeita, joita hän myönsi olevan mahdotonta tietää. Hän kuvasi rankkaa säätä, jolla Moskovan käytös tuotti Eurooppaan painetta etsiä heikkoa kohtaa niin kuin vesi etsii halkeamaa. Ja hän nimesi lääkkeen, joka oli sama kuin vuonna 1938: älä anna heikon kohdan syntyä. Voima ei provosoi tällaista vastapuolta, heikkous provosoi. Se oli Münchenin läksy käännettynä idän suuntaan, ja suomalainen sananparsi sanoo saman: kasakka työntää pistintään niin syvälle, kunnes se kohtaa jotain kovaa.

Reaktio oli murskaava. Stalin vertasi Churchillia Hitleriin. Amerikkalaislehdet syyttivät sodanlietsonnasta. Truman, joka oli istunut lavalla ja taputtanut, kiirehti kertomaan, ettei ollut tiennyt puheen sisällöstä. Se oli valhe, sillä Truman oli lukenut puheen junassa, mutta valhe oli poliittisesti tarpeellinen: puheen linja vaatisi sotaan väsyneeltä kansakunnalta valtavia voimavaroja. Fultonin puhuja oli taas hylkiö, samassa roolissa kuin vuonna 1938.

Ja taas hän oli oikeassa. Runsaan kahden vuoden sisällä Tšekkoslovakian kansanvalta oli kaadettu vallankaappauksella, Berliini saarrettu ja Eurooppa jaettu. Rautaesirippu ei ollut ennuste vaan kuvaus asiasta, jonka muut kieltäytyivät näkemästä, koska näkeminen olisi velvoittanut toimimaan. Tämä tekee voimapolitiikasta erityisen vaikeaa: kukaan ei halua johtaa kriisien keskellä, ja siksi johtajat pakenevat kriisien tunnistamista viimeiseen asti.

Tästä kaksoisepisodista, München 1938 ja Fulton 1946, piirtyy kaava, joka on tämän kirjan runko. Kummassakin hetkessä totalitaarinen valta koetteli Euroopan tahtoa, ja suurin osa päättäjistä valitsi tulkinnan, joka salli toimimattomuuden, koska toimimattomuus oli halvempaa, mukavampaa ja suositumpaa. Ne harvat, jotka nimesivät uhan ääneen, maksoivat siitä henkilökohtaisen hinnan ennen kuin historia maksoi heille takaisin.

Ratkaisevaa ei ollut tieto vaan rohkeus. Tieto oli kaikkien saatavilla, sillä Wehrmachtin varustelu ja puna-armeijan liikkeet

Itä-Euroopassa olivat julkisia. Puuttui valmius kantaa nimeämisen seuraukset, eli vaje oli johtajuudessa.

Tulemme näkemään tämän erottelun uudestaan, muodossa jota Chamberlain tai Churchill eivät olisi osanneet kuvitella: aikakautena, jolloin uhka ei enää kohdistu valtioihin, vaan yksittäisiin päättäjiin nimeltä, kotiosoitteisiin ja perheenjäseniin, ja jolloin nimeämisen hinta ei ole poliittinen syrjäytyminen. Se on jotakin paljon henkilökohtaisempaa.

Rautaesirippu oli mantereen mittainen. Uusi esirippu on ihmisen mittainen. Se lasketaan jokaisen päättäjän ja hänen oman rohkeutensa väliin, yksi kerrallaan, ja se on laskeutuessaan lähes näkymätön.

Fultonin puhe ei ollut sen kevään ainoa diagnoosi. Yksitoista päivää aiemmin Moskovon-suurlähetystön väliaikainen asiantuntija George Kennan oli sanellut Washingtoniin sähköen, joka jäi historiaan yli viidentuhannen sanan pituudestaan ja oli ulkoministeriön toistaiseksi pisin. Siinä diplomaatti kuvasi järjestelmää, joka ei usko pysyvään rinnakkaiseloon lännen kanssa, ja vertasi sen levittämää oppia loiseen, joka ravitsee itseään vain sairaasta kudoksesta. Churchill näki sään ja sanoi sen kansoille. Kennan näki taudin ja sanoi sen virkamiehille. Sama kevät tuotti saman diagnoosin kahdesti, julkisesti ja kliinisesti, ja lännen onni oli, että kumpikin otettiin lopulta vakavasti.

Tämä kirja on kirjoitettu vakaumuksesta, että elämme samanlaista rauhattomuuden hetkeä, jossa sotien maailma on palaamassa. Säätilan muutos on nähty ja tauti on jo nimettävissä. Kysymys on enää siitä, otammeko oman aikamme merkit vakavasti.

2. Paluu: imperiumin regressio

Neuvostoliitto ei kaatunut vuonna 1991. Se painui maan alle.

Tämä on kärjisty, ja kärjistyksenä se on täsmällisempi kuin varovaisempi muotoilu. Valtio nimeltä Neuvostoliitto lakkasi olemasta, ja niin lakkasi puoluekin. Instituutio, joka oli koko

neuvostovaltion selkäranka ja mentaliteetti, turvallisuuspalvelu, ei kuitenkaan lakannut olemasta hetkeksikään. KGB vaihtoi nimeä, jakautui ja järjestäytyi uudelleen, ja kahdeksan vuotta myöhemmin sen everstiluutnantti asettui presidentin virkaan. Venäjän 2000-luvun historia on kertomus siitä, miten turvallisuuspalvelu otti valtion takaisin ja alkoi palauttaa sitä muotoon, jonka se muisti kuin selkärangasta.

Paluun sijaan kutsun tätä taantumiseksi, regressioksi, sillä paluu kuulostaa valinnalta ja regressio on luonteeltaan tuhoisa vietti. Organismi palaa vanhaan muotoonsa, koska uusi muoto ei koskaan juurtunut. 1990-luvun Venäjä kokeili vaaleja, vapaata lehdistöä ja markkinoita, ja jokainen kokeilu jäi ohueksi kerrokseksi vanhan rakenteen päälle. Kun kerros kuoriutui pois, alta paljastui tuttu anatomia: valta, joka virtaa ylhäältä alas, totuus, joka määrittellään keskuksesta, ja vihollisten luettelo, jota ilman järjestelmä ei osaa hahmottaa itseään. Demokratia regressoitui ensin vahvaksi vallan vertikaaliksi, josta kansa piti, sitten se vajosi lisää, eikä manipuloitua kansalta tarvinnut kysyä enää mitään.

Vihollisluettelo, kohdelista, ei ole venäläisen vallan sivutuote vaan sen selkäydin. Tähän palataan seuraavassa osassa yksityiskohtaisesti, mutta perusasia kannattaa sanoa jo nyt: järjestelmä, joka määrittelee itsensä piiritetyn linnakkeeksi, tarvitsee piirittäjiä, ja kun piirittäjiä ei ole, ne on nimettävä. Lista on väline, jolla piiritetty linna näkee ja hallinnoi maailmaa, maailmankuva taulukkomuodossa. Siinä on vain keskus ja rajaseutu, etupiirialue, josta keskus hyötyy.

Lännessä tehtiin 1990- ja 2000-luvuilla virhe, joka muistuttaa hämmästyttävästi 1930-luvun virhettä, mutta jonka mekaniikka oli päinvastainen. Chamberlain näki uhan ja päätti, että se oli neuvoteltavissa. Kylmän sodan jälkeinen läntinen eliitti ei nähnyt uhkaa lainkaan, koska voitto oli tehnyt näkemisen tarpeettomaksi. Historia oli päättynyt. Venäjä oli hankala kumppani, kehittyvä markkina, energiantoimittaja. Groznyin tasoittaminen maan tasalle oli pitkälti Venäjän sisäinen asia. Kun kerrostaloja räjäytettiin Moskovassa, kyse oli vain mysteeristä. Kun toimittajia alkoi kuolla Moskovassa, se oli valitettavaa. Kun entinen agentti myrkytettiin

Lontoossa radioaktiivisella aineella, se oli järkyttävää, mutta kaasuputket rakennettiin silti. Kaikki muu oli vain anomaliaa suhteessa fantasiamaailmaan, jonka olimme itsellemme rakentaneet, ja me hävisimme rauhan tyhmyyttämme ja ahneuttamme.

Jokainen näistä hetkistä oli oppimistapahtuma, aivan kuten München. Moskova esitti kysymyksen ja Eurooppa vastasi. Kysymys kuului aina samalla tavalla: paljonko tämä sota tai julmuus maksaa meille? Ja vastaus kuului aina samalla tavalla: vähemmän kuin kukaan olisi luullut.

Helmikuun 24. päivänä 2022 oppimisvaihe päättyi ja soveltamisvaihe alkoi. Täysimittainen hyökkäys Ukrainaan ei ollut käänne Venäjän kehityksessä vaan sen johtopäätös. Ja hyökkäyksen mukana kulki jotakin, joka paljasti tämän kirjan koko aiheen kerralla: paperia, jossa oli nimiä. Venäläinen lista, tai paremminkin monikossa listat, ei ole arkisto. Se on suunnitelma ja psykologinen peli, joka odottaa ja muuttaa olosuhteita.

Eurooppa vuonna 2026, se maisema, jossa tämä kirja kirjoitetaan, näyttää tältä. Sota jatkuu viidettä vuotta. Yhdysvallat, jonka voima teki Fultonin puheesta politiikkaa ja Naton perustamisesta mahdollista, on kääntynyt sisäänpäin. Sen sitoutuminen Euroopan puolustamiseen ei ole enää itsestäänselvyys vaan neuvottelukysymys, ja osa sen poliittisesta johdosta suhtautuu Euroopan yhdentymiseen avoimen vihamielisesti. Atlantin yli puhaltaa tuuli, jonka Churchill oli myös kokenut: liittolaisen sitoutumaton kylmyys. Eurooppa on ensimmäistä kertaa kahdeksaan vuosikymmenen tilanteessa, jossa sen on puolustettava itseään ilman suurta varmuutta siitä, että kukaan tulee apuun.

Moskova näkee saman maiseman, ja se on tehnyt johtopäätöksensä. Jos Eurooppaa ei voi voittaa rintamalla, riittää, että voittaa sen päättäjät yksi kerrallaan. Heitä ei tarvitse murtaa. Riittää väsyttää heitä, kunnes koalitio halukkaista muuttuu koalitioksi varovaisia ja lopulta koalitioksi väsyneitä.

Sitä varten on lista. Mutta ennen kuin katsomme, miten se pannaan täytäntöön, on käytävä siellä, mistä ase on peräisin: ajattelun historiassa.

miten pelosta tuli venäjän ase länttä vastaan

Venäjä pitää eurooppalaisista päättäjistä, toimittajista, tutkijoista ja yritysjohtajista luetteloita, joissa arvioidaan olevan neljästä viiteen tuhatta nimeä. Mistä nämä ”kohdelistat” tulevat, kuka niitä käyttää ja milloin ne muuttuvat tappolistoiksi? Ja mitä listalla oleminen tekee ihmiselle, jolla on tiedon ja vallan lisäksi perhe ja kotiosoite?

Yhdysvaltain sitoutuminen Euroopan puolustamiseen ei ole enää itsestäänselvyys, ja Moskova näkee, ettei Eurooppa tarvitse voittaa rintamalla, vaan se voidaan väsyttää yksi päättäjä ja pääkaupunki kerrallaan. Venäjän tehokkain vaihtamiskeino Euroopassa ei ole mikään yksittäinen operaatio vaan tietokanta, jonka pelotevoima saa päättäjät pehmentämään lauseitaan jo ennen kuin kukaan on uhanut heitä. Venäjän onnistunein lopputulos ei ole salamurha vaan antamatta jäänyt ääni.

Kirja kuljettaa lukijan Lubjankan kellareista lontoolaisen hotellin teepöytään, salisburyläisen asuintalon ulko-ovelta washingtonilaisen hotellihuoneen lattialle ja Telegramin värväyskanavista Brysselin huippukokoussaliin. Aaltola kääntää katseensa myös Suomeen ja käy läpi suomettumisen hännän, sen taloudellisen kirjanpidon nimineen ja summineen ja sen, mikä kaikesta tästä jäi elämään vuoden 2022 jälkeen.

Mika Aaltola on europarlamentaarikko (kokoomus/EPP) ja Suomen johtava ulko- ja turvallisuuspolitiikan asiantuntija. Hän toimi Ulkopoliittisen instituutin johtajana vuosina 2019–2024 ja oli presidenttiehdokas vuoden 2024 vaaleissa. Kirja perustuu hänen työhönsä Euroopan parlamentin demokratiakilpiverityisvaliokunnan EPP-koordinaattorina, julkisiin lähteisiin ja luottamuksellisiin taustakeskusteluihin.

